

Lloseta, 2 d'agost de 2021

Estimat padrí,

El dia 30 d'agost, Dia Internacional de les Víctimes de Desaparicions Forçoses, pensarem en tu un dia més, un dia dels molts en què ho hem fet i en què la meva família ho farà durant totes les nostres vides. Ho feia des de nina, quan vaig començar a descobrir qui eres, i quan el meu pare, pensatiu i trist, s'enorgullia de les bones notes dels seus fills i ens deia: «us pareixeu al vostre padrí». Ell només tenia tres anys quan et tragueren de Can Mir i et mataren al cementeri de Porreres amb altres companys de captiveri.

En el context de la Mallorca dels anys 20 i 30, quan molts pocs estudiaven, la teva família et va permetre estudiar als blauets de Lluc i després continuar els teus estudis a Barcelona. No acabares amb una carrera per motiu de les revoltes estudiantils (això m'ho va contar el meu pare, el teu fill Llorenç), però et permeteren accedir al càrrec de secretari de jutjat de diferents pobles de Mallorca: Maria de la Salut, Lloseta —on conegueres una guapa llosetina, la padrina, amb qui et casares— i després Selva. T'he seguit la pista i he vist la teva polida lletra en els llibres del Registre Civil, apuntant naixements, matrimonis i defuncions. Et confés que em vaig emocionar.

La teva vida personal, no sempre dolça, ja que perderes un altre fill quasi acabat de néixer el mateix 1936, participava dels esperançadors canvis del temps polític que et va tocar viure. Et senties republicà i vull pensar que defensor del progrés, de la justícia social; lluitador contra la ignorància, i defensor del coneixement i de l'educació. Com a republicà, vaig poder comprovar que havies impulsat la constitució d'una secció del partit Republicà Federal a Lloseta. Els teus amics, represaliats pel franquisme, que varen tenir la sort de sobreviure, em contaven com per aquest motiu eres un fervent anticlerical, i que tenies llargues discussions amb un capellà de Lloseta que no entenia que li parlassis de tu a tu. Molts assenyalen aquest fet com a motiu de la teva presa i desaparició... No vull creure que una cosa tan simple provocàs el teu assassinat...

No sé com et sentires, padrí, quan et detingueren al final de desembre de 1936 i després et dugueren a Can Mir, quan tu deies que no havies fet res dolent i tothom t'aconsellava que et posassis una camisa blava, fins i tot els guàrdies civils de Selva, que no et volien mal. Ningú pensa que els homes puguin arribar a matar altres homes per interès econòmic, ideològic... Però desgraciadament passa. Tu només defensaves les teves idees en un context de república democràtica, idees en les quals creies, amb l'objectiu de millorar i fer progressar una societat on hi havia molta desigualtat social, on els rics pretenien prolongar

el seu poder amb el suport de l'Església, que, en general, estava amb els poderosos i pretenia prolongar la ignorància del poble per continuar amb el sistema existent.

Padrí, m'he fet historiadora... Sé que n'estaries orgullós. Així i tot, vaig comprovar que no podia treballar acadèmicament el període republicà ni la Guerra Civil. Tenia por de no ser objectiva... Ni tan sols, durant anys, he pogut veure una pel·lícula, de les moltes i bones que s'han fet sobre el context republicà, el cop d'estat feixista i la Guerra Civil. Sempre pensava en tu, i acabava plorant.

Ara ho duc millor, però el que no podré comprendre mai és l'equidistància que pretenen encara avui en dia en explicar aquells fets... No hi pot haver equidistància: eres un civil, no eres soldat, exercies la llibertat de pensament en un context democràtic, i et mataren pel que pensaves... Però aquí no s'acabà tot: deixaren una dona que no podia ser vídua perquè eres considerat un desaparegut, i durant anys no constaries com a mort quan tothom sabia que era així, sota una dictadura que, per descomptat, no reconeixia el que havien executat els seus impulsors; però, a més, era dona de roig, assenyalada sempre. La padrina va morir en vida, estava trista i envellida. I el teu fill, padrí, amb tres anyets, fou assenyalat sempre com a fill de roig —tots en el mateix sac; és una de les idees brillants del franquisme, sense matisos—, anant a collir oliva des dels sis anys per poder sobreviure. Era brillant i molt intel·ligent, però no va poder estudiar com tu haguessis volgut... Ho sé. Però ell se sent molt orgullós dels seus fills: en Joan, que duu el teu nom, és biòleg i un gran investigador, i jo, historiadora.

Padrí, sempre t'he sentit al meu costat... I no t'oblidarem mai, ni a tu ni a la generació d'homes i dones que defensaren les seves idees i que moriren injustament pel que pensaven, en una societat menys desigual per a la major part de la població... Puc entendre que defensin l'oblit els que avui pensen ideològicament com els que fomentaren la teva mort. No puc comprendre, emperò, ni perdonar els que diuen que pensen com tu i han fet poc, fins ara, per rescatar-vos d'aquestes fosses anònimes i desconegudes que encara us acullen. Ningú hauria de descansar fins que tots vosaltres, homes i dones que moríreu per idees de progrés, estiguéssiu amb els vostres... Així ho desitj per la meva família i especialment pel meu pare de 87 anys, que té dret a tenir el cos del seu pare a prop.

Jerònia